

TIJDSCRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

9^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1901

Gemengde Berichten.

De nieuwe eeuw.

Van de Berliner Medaillen-Münze OTTO OERTEL, Berlin N. O., Gollnowstr. 13, ontvingen wij een prijskrant met afbeeldingen van „Eeuwpenningen.” De Vz. stelt voor eene gesluierde vrouw, de tijd, een uitgedoofde fakkel omgekeerd in de rechter-, een juist ontstokene in de linkerhand, symbolen van de scheidende 19^e en komende 20^e eeuw. De opschriften zijn in 11 talen, in het hollandsch: TER EEUWVERWISSELING. De Kz. vertoont de Sphinx, beeld der ongewisse toekomst, met naar verkiezing ter zijden: 1900 1901 of alleen: 19 01. De prijs der matzilveren fraaie stukken, groot 39 m.M., is M. 6.50.

Z.

Resolutie der Staten-Generaal.

Joovis, den viij^{ten} July 1621.

Is aengedient dat bij de stadt Deventer gemunt worden groote quantiteyt van 28 stuvers penñ. onder haer weerde, die buyten slandts gesonden werden, ten

eynde daer tegen soude werden versien, diewijle sulcx geschiet buyten ende tegen d'ordre van dese landen, mitsgaders tot preiuditie en reputatie van deselve. —

Te schrijven serieuselijck aen (de) provinciën, dat zij het gemeene placcaet op ten provisionelen cours van tgelt exactelijck willen doen observeren, sonder de gemeente daerinne toe te geven.

FRED. CALAND.

Waalsche penningen.

In het *Bulletin de la Commission de l'histoire des Eglises Wallonnes*, geeft Dr. H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ een zéér interessant artikel, dat naar het opschrift door meerdere gevolgd zal worden, over „*Médailles Wallonnes.*”

Er worden daarin een 25tal stukken beschreven, aanwezig op het Kon. Kabinet, een drietal fraaie platen bevatten afbeeldingen van nog niet afgebeelde stukken.

Door den schrijver zal toestemming gevraagd worden om de beschrijving der niet in de handboeken voorkomende stukken en de platen ook in ons tijdschrift op te mogen nemen. We twijfelen niet, of onze lezers zullen dit artikel met belangstelling tegemoet zien.

Z.

Een plakket als levend beeld.

Op de feestavonden door de Alfensche vereenigingen bij gelegenheid van H. M's aanstaand huwelijk

aangeboden aan de burgerij en de schooljeugd, werd door de leden der tooneelvereniging „*Thalia*”, onder leiding van den voorzitter der regelingskommissie, (ons aldaar wonend medelid), de plakket Vredeskongferentie van BEGEER als levend beeld gegeven. De fraaie groep werd zeer toegejuicht.

Aanvulling op DIRKS 1813—1863.

1857.

3^e Nederlandsch Nationaal Zangersfeest te Amsterdam.

Vz. Opgelegd in verdiept veld een samengestrikte lier en het wapen van Amsterdam.

Kz. Opgelegd in verdiept veld een lauwerkrans, omschrift gegraveerd:

3^e NEDERL : NAT : ZANGERSFEEST
AMSTERDAM 1857.

In den krans gegraveerd:

Richard
Hol.

Goud, met oog en ring, 32 m.M. Mij welwillend ter beschrijving toegezonden door den heer HOL.

Z.

„Elsevier” en de Numismatiek.

In het prospektus van *Elsevier's geïllustreerd Maandschrift*, dat in 1901, na een tienjarig bestaan, in grooter formaat en op kunstdrukpapier gedrukt, verschijnt,

worden artikelen beloofd van de hand van specialiteiten over verzamelaars en verzamelingen in Nederland, als: o. a. Munten en Penningen.

De 1e afl. 1901 brengt eene bespreking van ons medelid J. C. WIENECKE en diens werk door C. SNABILIÉ, met welgelijkend portret van den artist en fraaie afbeeldingen van penningen en penningplaten, t. w. Perspenning (*Inh. p.* n°. 12), plakketten Amsterdam (*Inh. p.* n°. 5), PENNINK VAN HEESWIJK (*Méd. en Pl. modernes* n°. 179), R. A. BUISMAN (n°. 180), penning Tentoonstelling Nederl. Zeewezen (n°. 225), Boerenmedaille (n°. 226) en nieuwe wapenzijde voor onze bronzen pasmunt. Wij zien uit dit artikel, dat WIENECKE geboren werd 24 Maart 1872, van zijn 16e—19e jaar aan de Quellinusschool te Amsterdam onderwijs ontving van BART VAN HOVE e. a., daarna 2½ jaar aan de Akademie te Antwerpen en 1½ jaar aan die te Brussel studeerde om daarop naar Parijs te gaan, om aan de Ecole des Beaux-Arts en aan vrije akademiën zich verder te bekwamen. In 1896 viel hem de 2^e prijs ten deel in den wedstrijd voor den Prix de Rome.

Z.

*Prentbriefkaarten met afbeeldingen van
nederlandsche historiepenningen.*

De prentbriefkaart, het mode-verzamelingsvoorwerp van den laatsten tijd, heeft zijne intrede gedaan in de numismatiek of wel deze heeft een plaats ingenomen onder de vele en velerlei onderwerpen, die voor prentbriefkaarten motieven leveren.

Het Koninklijk Penningkabinet te 's-Gravenhage be-
dient zich van een viertal dier kaarten, vertoonende:

A. Penning op de overwinning van de zilvervloot
door PIET HEIN in 1628. Vz. en Kz. (VAN LOON II,
bl. 173 n°. 1.)

B. Kz. van den penning op den dood van M. H.
TROMP in 1653. (Zeeslag, VAN LOON II, bl. 376 n°. 3,
gesneden door J. POOL.)

C. Penning op L^t. Adm. E. M. KORTENAER, 1665.
(Vz., niet bij VAN LOON, vervaardigd als portretpen-
ning naar de schilderij van VAN DER HELST, Kz. =
VAN LOON II, blz. 373. Deze penning komt voor in
DIRKS *Repertorium* I, n°. 1403.)

D. Penning op den vierdaagschen zeeslag in 1666.
Vz. en Kz. (Verkleind formaat, VAN LOON II, bl. 546
n°. 1, gesneden door ADOLFFS ZOON.)

De fraai uitgevoerde afbeeldingen mogen, veelvul-
dig verspreid, een zaad gelijk zijn, dat in goede aarde
valt, — de vrucht zij: liefde voor de vaderlandsche
penningkunde.

Ik ontving ook een prentbriefkaart met een fraaie
afbeelding van PIER PANDER's penning op het huwe-
lijk van H. M. de Koningin.

Z.

---

*Tentoonstelling van moderne Medailles en Plaquettes
te Leeuwarden.*

Van 20 December 1900—29 Januari 1901, (aan-
vankelijk was 14 Januari als sluitingsdag bepaald),
werd in de zaal der moderne schilderijen van het

museum van het Friesch Genootschap voor Geschied-, Oudheid- en Taalkunde, eene tentoonstelling gehouden van moderne penningen en plakketten. De katalogus telt 97 nummers nederlandsche kunst; we vinden vermeld werk van BEGEER, JÜNGER, PANDER, VAN HOVE, BAARS, WIENECKE, WORTMAN en 's-Rijks munt; verder 196 nummers van fransche, italiaansche, zwitsersche, beiersche, oostenrijksche, duitsche, belgische en russische graveurs, enkele ontwerpen voor penningen en een 6-tal reliefs van PIER PANDER.

UIT DE PERS.

Het wapen van H. M. de Koningin.

Jhr. mr. VICTOR DE STUERS schrijft aan het *Hbl.*: „Met het oog op de talloze wapenschilden van H. M. de Koningin, welke door allerlei kunstenaars staan afgebeeld te worden, is het misschien niet ondienstig de aandacht te vestigen op het volgende:

I. In een dezer dagen verschenen adelskalender zag ik het wapen der Koningin voor het eerst vereenigd met dat van den Hertog van Mecklemburg. Het eerste stond rechts van den toeschouwer (heraldiek links), het andere links. Dit is de gebruikelijke manier bij de vereeniging van blazoenen van echtgenooten. Doch in het exceptioneel geval der Koningin komt het mij voor, dat haar wapen gesteld moet worden op de voornaamste plaats, d. i. *links* van den toeschouwer.

Meestal zie ik aan het wapenschild der Koningin den vorm geven van een langwerpige vierkant, aan den onderkant als een accolade beëindigd. Ik geloof dat dit verkeerd is. Die vorm toch is ontleend aan, of afgeleid van het middeleeuwsch gevechtschild, dat alleen voor mannen past. Voor vrouwen moet men een cartel, een paneel teekenen, ruitvormig of ovaal naar gelang van den stijl, doch zorgvuldig de gelijkenis met een krijgsschild vermijdende.

Ik weet wel dat sommigen beweren, dat de ruitvorm of het ovaal alleen voor ongehuwde vrouwen past, doch die bewering is ongegrond. Men heeft slechts onze oude Hollandsche portretten te zien om zich daarvan te overtuigen.

Voor het wapen van Hare Majesteit de Koningin-Moeder zie ik steeds afdeelingen, voorstellende *twee* onder één kroon vereenigde wapenschilden; dat van wijlen den Koning en dat van Waldeck.

Dit schijnt mij onjuist. Ieder persoon kan slechts *één* wapenschild hebben. Tijdens het leven des Konings mocht men diens wapenschild afbeelden met dat zijner gemalin daarnaast. Thans heeft dit geen zin. Thans moet men *één enkel schild* afbeelden, waarin het blazoen van wijlen den Koning opgenomen is; dus „parti” rechts (voor den toeschouwer links) het wapen des Konings, links dat van Waldeck en dan ruitvormig of ovaal.”

Iets over Transvaalsche munt.

De *Frankfurter Münzblätter* deelde onlangs het een en ander mede omtrent bovenstaand onderwerp, waaraan het volgende is ontleend:

De machines der staatsmunt te Pretoria zijn in 1893 te Berlijn vervaardigd. Nu wilde het ongeluk, dat op de eerstgeslagen stukken onder het borstbeeld van den President werden gegraveerd de initialen van den stempelsnijder O(tto) S(chuh) zoodat men op de voorzijde, onder het borstbeeld, het min vleiende ephitheton OS las.

Wanneer wij ons niet bedriegen, was er ook nog een onjuistheid in de boomen van den wagen in het wapen; er waren er twee aangegeven, terwijl er altijd maar één in het midden is. De muntmeester, die van af 1899 tot het midden van 1900 aan het hoofd der munt stond, H. W. GRIMM, verhaalt, dat er in 1899 munten met het jaartal 1898 geslagen waren, daar de nieuw bestelde stempels uit Berlijn niet door konden. Wel werden er in 1899 gouden ponden geslagen met aan de keerzijde 1898, aan de voorzijde, onder het borstbeeld van den president, met een handstempel ingeslagen, 1899. Er schijnen maar 104 zulke stukken te bestaan.

Aan het eind, voor den val van Pretoria, zijn echter nog stukken met 1900 geslagen (24000).

Toen de Regeering Pretoria verliet, nam zij al het goud mede en ook enkele gouden plaatjes, die noch niet waren afgestempeld, maar toch in Waterval boven als betaalmiddel dienden; er schijnen er te be-

staan met en zonder gekartelden rand. Het Penningkabinet te 's-Gravenhage is er een machtig geworden.

Door de Engelschen zijn de machines uit elkander genomen en is de Munt gesloten.

De Senaat van Lübeck heeft besloten gebruik te maken van het recht der vrijstad om eigen munt te laten slaan. Er zullen dientengevolge in de Berlijnsche Munt stukken van tien en van twee Mark worden geslagen met het Lübecksche wapen.

Een kostbare muntverzameling.

Koning VICTOR EMANUEL III van Italië is een der ijverigste muntverzamelaars van Europa. Eenigen tijd geleden gelukte het zijn „numismatieken” vertrouweling VITALINI, de beroemde verzameling van den ruim een jaar geleden gestorven senator MARIGNOLI, marchese de Montecorona, voor den koning aan te koop, waardoor werd voorkomen, dat deze muntschat van den eersten rang, wijd en zijd werd verspreid.

De verzameling MARIGNOLI bestaat uit circa 35.000 stuks, waarvan 3000 gouden munten en medailles. Daar MARIGNOLI indertijd ook de verzamelingen KOLBE, ACQUARI en VERGARA DEL BARUFFI had aangekocht, gelukte het hem de meest compleete verzameling Italiaansche munten bijeen te brengen, die

alle soorten, een tweehonderd, omvat, van den gothischen tot op onzen tijd. Vooral is belangrijk de verzameling „antiquiores,” d. w. z. de Paus-munten, van GREGORIUS III (731—751) en ZACHARIAS (741—752) tot PASCHALIS II (1099—1118). Merkwaardig zijn in deze collectie ook nog eene verzameling gouden munten van romeinsche senatoren, eene volledige collectie Dogenmunten, enz.

Daar de verzameling des konings tot nu toe 15.000 munten telde, behalve de duplicaten, stijgt dit aantal tot 50.000, de grootste in Italië, de volledigste ter wereld, wat Italiaansche munten betreft, ofschoon sommige Italiaansche steden, als Milaan, Florence, Napels en Venetië, ook mooie verzamelingen bezitten.

De aankoop des konings heeft ook daarom voor de numismatiek groote waarde, omdat de vorige eigenaar altijd weigerde haar te catalogiseeren, veel minder er aan dacht ze ter bezichtiging te stellen. De koning heeft onmiddellijk met het catalogiseeren laten aanvangen en vertoeft 's morgens gewoonlijk eenige uren in zijne verzameling. In den loop dezes jaars zal reeds een gedeelte van den catalogus het licht zien.

Naar men zegt, heeft hij zijn hartstocht voor munten te danken aan zijne Engelsche gouvernante, miss LEE, terwijl zijn militaire gouverneur, kolonel OSIO, hem later daarin heeft versterkt. (*Avondpost.*)

Voor het numismatische congres maakte de zoo ongelukkig aan zijn eind gekomen graveur DANIEL DUPUIS een plaquette, mooi gemodelleerd, maar toch

eënigszins zonderling van opvatting. In een kamer, waar men door het venster de boomen van een tuin ziet, zit, voor een met boeken en schrijfgereedschap beladen tafel, een halfnaakte vrouw door een vergrootglas munten te bezichtigen. De indruk dezer voorstelling is dwaas en men is geneigd te vragen: „Zoudt gij u niet eerst aankleeden, voordat gij u overgeeft aan de Numismatiek.” Deze wijze van munten te bestudeeren is alleen mogelijk in zeer warme landen en niet gaarne zag ik Nederland's Numismaten in deze dracht studeeren. Toch is juist die zothed zeer leerzaam, omdat ze bewijst, hoe voorzichtig men zijn moet met symbolische voorstellingen. Niemand zal zich ergeren aan de halfnaakte vrouwenfiguur b. v. op de medaille van den club Alpin van ROTY — waar een vrouw den bergbestijger den weg wijst, dat komt omdat daar de omgeving ook geïdealiseerd is, maar op het draagteeken van DUPUIS is er botsing tusschen de symbolische vrouw en de gewone omgeving — de boeken, het venster, de tafel, de inktkoker! (N. R. Ct.)

BOEKAANKONDIGING.

Congrès international de numismatique réuni à Paris, en 1900.

Procès-verbaux et mémoires publiés par MM. LE COMTE DE CASTELLANE et ADRIEN BLANCHET.

De op het einde van 1900 verschenen procès-verbaux en mémoires — deze laatste 35 in getal —

van het congrès international de numismatique, gehouden te Parijs in 1900, vormen een lijvig boekdeel, met 34 platen.

Zooals van een geleerd genootschap, als de Société française de Numismatique, van wie het kongres was uitgegaan, te wachten was, is het grootste gedeelte der mémoires aan de studie der „antiekten” gewijd. Daaronder komen zeer belangrijke bijdragen voor. Zoo leert ons ROBERT MOWAT een nieuwe zienswijze kennen om het bestaan der „monnaies de restitution” van de romeinsche keizers te verklaren. Dit zouden aanvulsels zijn van verloren gegane exemplaren uit de standaardverzamelingen die van regeeringswege in de 1ste en 2de eeuw waren aangelegd, en die zeer waarschijnlijk op het kapitoel werden bewaard. Deze verzamelingen moeten dikwijls door brand en anderszins gedeeltelijk zijn vernietigd.

De reeks mémoires begint met een bijdrage over „*le Rôle de la numismatique dans le mouvement scientifique contemporaine*” van ETTORE GABRICI. De schrijver verzekert ons dat de numismatiek zich thans geheel van de *archeologie* heeft losgemaakt, doch wil zij als afzonderlijke wetenschap een eerste plaats blijven innemen, dan dient zij zich voornamelijk te gaan bewegen in de „*cercle des sciences économiques.*”

De „numismatique du moyen-âge” is uitstekend vertegenwoordigd door P. BORDEAUX: *Classement de monnaies carolingiennes inédites*. De geleerde numismaat debuteert met een denarius van LOTHARIUS tot omschrift hebbende: LOTARIVS REX AGVSTVS; het unieke stuk zou in 823 of daaromtrent geslagen

zijn, toen LOTHARIUS te Rome den titel van Augustus kreeg bij zijn kroning tot Koning van Italië.

De overige munten in het artikel vervat, betreffen een denarius van KAREL III den Eenvoudige, te Compiègne, een dito en een obool met RVDVLFVS REX van koning RAOUL te Chalons-sur-Saone, tusschen 923 en 936 geslagen. Een denier met REGNA CIVITAS wordt aan Regensburg en een obool met SCA—MAR aan Straatsburg toegewezen.

De nederlandsche muntkunde wordt verrijkt met een bijdrage van M. DE MARCHÉVILLE: *La monnaie d'or de LOUIS DE CRECY, comte de Flandre*.

M. DE LAIGUE, fransch consul te Rotterdam, geeft in zijn „*Remaniement du type des monnaies contemporaines*” zijn misnoegen te kennen over de onbeduidendheid der voorstellingen op de hedendaagsche munten, en verlangt dat men, even als dat in oude tijden geschiedde, op de munten merkwaardige gebeurtenissen uit de respektieve landen zou plaatsen, b. v. voor Frankrijk, de begrafenis van VICTOR HUGO, de tentoonstelling van 1900, de inbezitneming van Tunis en die van Madagascar, enz., enz.

Een vijftal platen geven nadrukken van Venetiaansche muntzettingen uit de XVIe eeuw, die zeer goed zijn uitgevallen.

„*Les lois anciennes relatives à l'invention des trésors*” van ADRIEN BLANCHET, sluit op merkwaardige wijze de reeks van geleerde bijdragen, waarop de Société française de numismatique met voldoening kan terugzien.

M. D. M.
